

פרשת ויקהל

מפי מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

בס"ד אדר א' תשע"ו • גליון 137

ניתן לשלוח מייל לכתובת rephael.wasser@gmail.com ולקבל את הגיליון מידי שבוע לתיבת המייל

מוקדש לעילוי נשמת מרת חמותי הרבנית רג'ין בת מזל עטייה זצ"ל

עיקר החיים – הקודש והמקדש

השאיפה אל הקודש – מיסודות בנין החינוך

ראשי פרקים:

נדיבות הלב בולטת בפרשה ♦ בנין בית ה' נוגע בנקודת הרצון הפנימית של ישראל
 ♦ ארבע דרגות בסולם 'אהבת הנכסים' ♦ המעלה הגבוהה יותר היא שאדם מתנדב
 בגופו ♦ דרושות הכנות מעשיות לקראת הגאולה השלמה ♦ עוד מעט תהיה לנו
 מדינה יהודית ♦ תספורת של כהן גדול ♦ לשם קדושה - מתחילת חציבת האבנים
 על טהרת הקודש

מקורות עיקריים:

רש"ר הירש שמות לה, ה, כא ♦ דרש משה לפרשת ויקהל ד"ה ויבואו האנשים
 רש"י שמות לה, כו ♦ משיבת נפש שמות לה, כה ♦ אור החיים שמות לה, כב
 לנתיבות ישראל ח"ב עמ' יב-יז ♦ משמרת מועד על מסכת שבת עמ' שמז ♦ מדרש
 תלפיות אות ט, ערך טווייה ♦ תפארת יהונתן סוף פרשת ויקהל

נדיבות הלב בולטת בפרשה

פרשת ויקהל פותחת בציווי על השבת, ומיד לאחר מכן בא הציווי על תרומת המשכן, "קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו וביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת...".¹ תכונה שמאוד בולטת בפסוקים אלה היא, נדיבות לב. בהמשך הפרשה אנו נפגשים שוב ושוב עם ביטויים דומים, "ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו"², "ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב"³, "וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה"⁴, "כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם"⁵.

הרש"ר הירש⁶ עומד על אופיה של תכונת הנדיבות, וזו לשונו:

¹ שמות לה, ה.

² שמות לה, כא.

³ שמות לה, כב.

⁴ שמות לה, כו.

⁵ שמות לה, כט.

⁶ רש"ר הירש שמות לה, ה.

"נדיב" הוא האדם החופשי ובלתי-התלוי, שמעשיו באים רק מכוח ציווי פנימיותו. בעוד ש'נדיב' כשלעצמו דיו לציין את תכונת ההתנדבות שבמעשה, בא הכתוב ומטעים את תכונת ההתנדבות על ידי צירוף המילה 'לב': 'נדיב לב' - ובהבלטה יתירה: 'נדיב לבו', לבו שלו. בכך מרחיק הכתוב כל דרך של כפייה, ואף כל השפעה חיצונית העשויה לכוון את מעשה המתנדב".

נדיבות לב, זו תכונה פנימית שפורצת החוצה, ללא שום מניעים או לחצים חיצוניים. ממשיך הרש"ר הירש: "מכאן נלמדת ההלכה (שבועות כו ע"ב) לגבי תרומת המשכן, וכן לגבי קדשים בכללם, שעליהם נאמר 'וכל נדיב לב עלות' (דברי הימים ב' כט, לא): 'גמר בלבו אינו צריך שיוציא בשפתיו'; ואילו שאר שבועות חלות רק אם האדם הנשבע מבטא אותן בשפתיו: 'גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו'".

ישנה הלכה מיוחדת בהלכות תרומת המשכן ובכלל בדיני קדשים⁷, והיא, שבשניהם מספיקה מחשבה כדי להתחייב ואין צורך במעשה. אבל בשאר שבועות, כל עוד לא הוציא אדם בשפתיו, אין מחשבתו מחייבת. הלכה זו נובעת מכך שנדבת הלב מקורה בפנימיות הלב ולא בלחצים חיצוניים.

בנין בית ה' נוגע בנקודת הרצון הפנימית של ישראל

בהמשך עומד הרש"ר הירש⁸ על משמעותם של שני ביטויים נוספים, 'נשאו לבו' ו'נדבה רוחו', וזו לשונו:

"נשאו לבו' אינו זהה עם 'נדבה רוחו' אתו' - 'נדבה' וגו' מציין בעיקר את הדחף הפנימי למתן תרומת-דבר, ואילו 'נשאו לבו' מורה על התעלות פנימית לרמה של היחלצות אישית המתנשאת מעל להרגל ולמנהג שנהגו עד כה.

לפיכך נראה שהמשפט 'ויבאו' וגו' מציין קודם כל את הרושם הכללי ואת ההצלחה הכללית, שהושגו על ידי קריאתו של משה. העם הבין את תכלית המפעל בכל רום מעלתה ומשמעותה. כל מי שראה את עצמו מסוגל לתת משלו לטובת המפעל, אם בתרומה ואם בעשייה, חש בהתעלותו האישית כאשר שיתף את עצמו בקידום תכלית שכזאת. הם באו חדורי תחושה זו והעמידו את עצמם לרשות המפעל, כל אחד לפי כוחותיו וכישרונותיו.

הביטוי 'נדבה רוחו' גם הוא שונה ומרובה מן הביטוי 'נדבה לבו'. 'לב' מבטא בראש ובראשונה את כוח המחשבה והרצון שבאדם, ואילו 'רוח' הוא האדם הפנימי כולו, פנימיותו כולה, שממנה הנעת מחשבותיו ומעשיו. הנדבה נבעה מכל ישותו של האדם, והאדם שיתף את עצמו בכללות הווייתו".

משמעות הדברים היא, שבנין בית ה' נוגע בנקודת הרצון הפנימית ביותר של עם ישראל, ולכן לא שייך בו שום מושג של כפייה.

ארבע דרגות בסולם 'אהבת הנכסים'

"אור החיים" הקדוש⁹ עומד על כפל הלשון שבפרשיה זו, ומבאר שמדובר בנכסים בעלי דרגות שונות, וממילא יש כאן דרגות שונות של נדיבות לב המלמדות על גודל הנדיבות שהתגלתה בקרב הנודבים, וזו לשונו:

⁷ ראה שבועות כו ע"ב.

⁸ רש"ר הירש שמות לה, כא.

"ויבואו האנשים על הנשים וגו'. צריך לדעת כוונת אומרם 'על הנשים'.

עוד: למה כפל לומר פעם אחרת 'כל נדיב לב'?

ואולי כי יודיע הכתוב אופן נדבת לב אשר עשו אנשי החיל, כי דבר ידוע הוא שיש הדרגות באהבת הנכסים והם ד':

הא' שבראשונות - הם כלי תכשיטי בני ביתו של אדם וכלי הבית, דברים אלו יגדל ערכם בעיני האדם מכל קנין כספו והדבר פשוט הוא.

ב' - הזהב, כי מכל קניינים שישנם בעולם יאהב הזהב יותר מכולם.

ג' - דברים שאינם בנמצא זולת אצלו יגדל מעלתם בעיניו יותר משיעור שווים.

ד' - הם שאר קנייני האדם - כסף ושווה כסף".

קיימות ארבע דרגות שונות בסולם 'אהבת הנכסים'. הדרגה הראשונה היא הרכוש האישי, האדם מפתח יחס נפשי כלפי רכושו ומרגיש קשור אליו בקשר רגשי, "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו"⁹.

הדרגה השנייה היא הזהב. מי שיש לו זהב, מעמדו עולה. ואם יש ברשותו חפצים נדירים שקשה להשיגם, גם אז מעמדו עולה - זו הדרגה השלישית. ולבסוף, הדרגה הפחותה יותר היא, שלאדם יש כסף ורכוש. וכעת מבאר "אור החיים" הקדוש היכן מפיעות דרגות אלו בפרשתנו, וכה דבריו:

"וסידר הכתוב הדרגות המתנדבים בעם, וראשון בקודש התחיל בו ואמר: 'ויבואו האנשים על הנשים', פירוש מה שעל הנשים כל נדיב לב הביאו אותם.

וסידר הכתוב התכשיטים שהביאו להראות חיבת המתנדבים שלא רצו להביא אלא דבר היותר מעולה וחביב אצלם הגם שעומדים לשבירה ולקלקל, אף על פי כן אהבה נפשם חיבת הקודש מכל יקר ראתה עינם והביאו כל תכשיטי נשיהם 'חח ונזם וטבעת' וגו'.

ודקדק לומר 'נדיב לב', דע כי יש הפרש בין 'ידבנו לבו' ל'נדיב לב', כי 'ידבנו לבו' יאמר על כל אשר יתנדב מלבבו, ויש שידבנו הרבה ויש שידבנו מועט, אבל 'נדיב לב' יאמר על לב נדיב, והוא הרמוז באומרם 'אשר נשאו לבו', כי מי שלבו נדיב יתנדב יותר מהיכולת ולא יקפיד על החיסרון אשר ימצאנו, כי שמח בנתינה יותר מהקנין אצלו.

ואומרם 'כל כלי זהב', פירוש, לא תאמר כי לצד שהיו להם התכשיטין הוא שהביאו לה' הכפל, לזה אמר 'כל כלי זהב', שלא הניחו להם כלי זהב.

ואומרם 'חח ונזם' שם המין, או ירצה 'כל כלי זהב', לומר שלא הניחו בביתם כל מין כלי זהב שבהם ישתעשע אדם לקיים אומרם 'נגילה ונשמחה בך'.

ואולי כי רמז באומרם 'על הנשים', שהביאום עליהם, ובבואה לפני משה הורידו עדים מעליהם ונתנום לתרומת ה', חיבה יתירה נודעת להם בזה לאדונינו ב"ה.

הדרגה ב' היא - הזהב שאינו עשוי תכשיט. כנגד המביא מבחינה זו אמר 'וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה'.

ג' - דברים שאינם בנמצא, כי היו במדבר ואין שם בנמצא תכלת וארגמן וכו', וכנגד המביא מהם אמר 'וכל איש אשר וגו' תכלת וארגמן' וגו'.

⁹ אור החיים שמות לה, כב.

¹⁰ בבא מציעא לח ע"א.

ד' - והוא מדרגה שלמטה מכולן בבחינת הקניינים - כסף ושווה כסף - אמר 'כל מרים תרומת כסף ונחושת' וגו'".

נדיבות הלב ברמה הגבוהה ביותר התגלתה אצל הנשים שהגיעו עם תכשיטיהן עליהן, "וַיָּבֹאוּ הַאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים"¹¹, ובהגיען לפני משה הסירו את תכשיטיהן ונדבום לבניית המשכן. בכך הראו הנשים את גודל חיבתן למצוה. הן לא הביאו את תכשיטיהן צרורים בכלי, אלא הסירום מגופן. כשקיימת נדיבות בלב, אדם מוכן להיפרד אפילו מהדבר הקרוב אליו ביותר.

בפרשה הקודמת, פרשת כי תשא, הוריד העם את זהבו כדי לעשות עגל, ועכשיו נעשה תיקון גדול, העם נתן את זהבו לבנין בית ה'.

רבי משה פיינשטיין בספרו "דרש משה"¹² ממשיך את רעיונו של "אור החיים" הקדוש ומבאר, שכשאדם מנדב דבר שממילא איננו חשוב בעיניו, אין בזה מעלה מיוחדת, אבל כשאדם מנדב דבר שיש לו יחס של חיבה כלפיו, זו מעלה גדולה.

המעלה הגבוהה יותר היא שאדם מתנדב בגופו

מלבד נתינת התכשיטים, השתתפו נשות ישראל גם במלאכת הטווייה שנדרשה לשם בניית המשכן, וכך נאמר:

"וְכָל אִשָּׁה חֲכָמָה לֵב בְּיָדֶיהָ טוּוּ... וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֶתְנָה בְּחֻמָּה טוּוּ אֶת הָעֵצִים"¹³.

רש"י¹⁴ מבאר שמדובר במלאכה מיוחדת:

"טוו את העצים - היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העצים טווין אותן".

כלומר הנשים טוו את שער העצים לפני תלישתו, בעודו על גוף הבהמה, מכיוון שבאופן זה הצמר שומר על איכותו בצורה המיטבית¹⁵.

בספר "משיבת נפש"¹⁶ עומד רבי יוחנן לוריא¹⁷ על כך שהנשים לא הסתפקו בתרומת זהבן אלא בקשו להיות שותפות בגופן גם בעצם הבניה, ולכן עסקו בטוויית הצמר, וכה דבריו:

¹¹ שמות לה, כב.

¹² דרש משה לפרשת ויקהל ד"ה ויבואו האנשים.

¹³ שמות לה, כה-כו.

¹⁴ רש"י שמות לה, כו.

¹⁵ ראה ספורנו שם שכתב: "למען יהיה בטווי זהו נוסף, כי בהרבה מהפשוטים ימעט קצת מטוב איכותם כאשר יעקרו ממקום גדולם". ובפירוש "נחלת יעקב" על רש"י מבואר: "והיינו טעמא שהצמר אז נקי ביותר, שלא נתלכלך במישמוש ידיים". וראה מאמרו של הרב דוב מאיר אייזנשטיין "החכמה היתירה בטוויית העצים ליריעות המשכן" בספר הזכרון למרן הגאון רבי יעקב בצלאל ז'ולטי (עמ' שפז).

¹⁶ משיבת נפש שמות לה, כה.

¹⁷ רבי יוחנן לוריא (אלזס, צרפת), ה'ר-הרע"ד - רב וראש ישיבה, דרשן ופרשן מקרא. מגדולי רבני דורו. למד תורה בישיבות בגרמניה, ומשהשלים את לימודיו חזר לארץ מולדתו והיה לרבן של כמה קהילות יהודיות בחבל אלזס. מאוחר יותר התיישב בשטרסבורג והקים בה ישיבה. אביו, הרב אהרן לוריא, היה מידידיו של המהר"ם מינץ שעמד עמו בקשרי מכתבים. בחלק מהמכתבים מזכיר המהר"ם מינץ את בנו יוחנן, ואחרי מות אביו המשיך המהר"ם מינץ להתכתב עם הבן. חיבר ספר מוסר בשם "הדרכה" וספר נוסף בשם "משיבת נפש", ובו פרשנות בסגנון אגדתי המבוססת על דרכו של רש"י בפירוש המקרא. לספר צורפו סיכומי ויכוחים שניהל עם נוצרים כדי להפריך את טיעוניהם נגד היהדות.

"וכל אשה חכמת לב בידיה טוו וכו' ויביאו מטוה'. על הכוונה 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבך ובכל נפשך ובכל מאודך', שלא הספיק להם הנדבה שהביאו את המטווה שהרי בממונם, כי אם שחיבבו המצוה לעשות בגופם, שבידם טוו".

אדם שמנדב מממונו, זו מעלה גדולה, אבל יש מעלה גבוהה יותר, שאדם מתנדב בגופו.

"וכיוצא בזה ביציאת מצרים 'משארות צרורות בשמלותם על שכמם', איתא במכילתא ומביאה מיימוני בהגהה, הרי הרבה בהמות היה להם, ונשאום על שכמם מפני חיוב מצוה".

בני ישראל יצאו ממצרים עם בהמות, אז מדוע נשאו את בצקם על שכמם ולא העמיסו הכל על בהמותיהם? אלא שמדובר במצות מצוה, ומתוך חיבתם למצוה לא העלו על דעתם להניחה מידיהם. רבי יוחנן לוריא רואה בהנהגה זו הדרכה חינוכית לדורות, וכותב:

"על כורחנו יש ראיה לכל איש, אף על פי שיש לו הרבה משרתים, שבעצמו יטריח לשאוב מים שלנו לאפות המצות. וכן מצינו שהאמוראים בעצמם הלכו להרחיים".

דרושות הכנות מעשיות לקראת הגאולה השלמה

מלבד זאת אנו למדים, שעלינו לעשות מאמצים להכין את עצמנו במעשים ממשיים לקראת הגאולה השלמה, כמבואר בהמשך דבריו:

"על כן ראוי ללמד כל הנשים אומנות המחט וטויה ואריגה, אם נזכה לבניין הבית שידעו לעשות הראוי להם. וכן עשו במצרים הנשים חכמת לב הרואות הנולדות, הרגילו עצמם ללמוד אומנות.

וכן האנשים, קודם שהגיעו לגבורה למלאכת כבידה חומר ולבנים, הרגילו עצמם ללמוד אומנות, אם יזכו לגאולה יהא בידם לעשות. ולזה נבחרו בצלאל ואהליאב שהיה השגתם ביותר, ואחר כך כל חכם לב, כל אחד לפי השגתו המרבה והממעיט.

וכן עשה אלעשה, שבזבז מעותיו לדעת תספורת של כהן גדול, שנאמר: 'כסום יכסמו ראשיהם', שאם יזכו לגאולה שלא תחמץ המצוה".

כיצד הכירו הנשים את מלאכת הטווייה, הרי עד עתה היו משועבדות במצרים או מטולטלות בדרכים, ומתי היה להן זמן להשתלם במלאכה זו? על כורחנו צריך לומר, שהנשים הכינו את עצמן לכך בתוך צרת השעבוד מתוך אמונה גדולה בגאולת ישראל, הן השתלמו באומנויות שונות, כדי שבבוא העת תוכלנה לבנות קומה חדשה של עשייה מפותחת מתוך חרות ושחרור.

לאור זאת, קורא רבי יוחנן לוריא לכל נשות ישראל לקום וללמוד את חכמת הטווייה והאריגה כדי להיות מוכנות ליום פקודה, ליום בו תקראנה לתת יד ולהתגייס למען בנין בית ה'.

עוד מעט תהיה לנו מדינה יהודית

בספר "לנתיבות ישראל"¹⁸, במאמר "מי האיש החפץ חיים", מספר רבנו הרצ"ה בשם הרב ר' יעקב משה שורקין, ראש ישיבת חיים ברלין, מחשובי תלמידיו של מרן ה"חפץ חיים":

¹⁸ לנתיבות ישראל ח"ב עמ' יז, הוצאת מאבני המקום תשס"ג.

"כלפי התלבטותו של בחור על דבר ההכרח להתגייס לעבודת הצבא, אמר ה'חפץ חיים' זצ"ל: הלא הנה עוד מעט בא המשיח, ותהיה מדינה יהודית, ויהיו לנו משטרה יהודית וצבא יהודי, ויהיה צורך לדעת להחזיק נשק - האם אז תלך להתלמד את זה? הנה עכשיו יש לך ההזדמנות לכך".

יתרה מזאת, מרן ה'חפץ חיים' חיבר ספר שלם בשם "מחנה ישראל", שעוסק בהלכות צבא, עבור אותם חיילים יהודים שהתגייסו לצבא הרוסי, ובכך פתח פתח לספרות העניפה שיוצאת לאור בימינו בנושא הלכות צבא.

להתחיל לעסוק כראוי בלימוד הלכות קדשים

יחד עם זאת, מרן ה'חפץ חיים' היה גדול המעוררים לחידוש העיסוק בדיני הקודש והמקדש בדור האחרון. וכך כותב רבנו הרצ"ה בהקשר זה¹⁹:

"כמה מגדולי ישראל, בדורותינו אלה, עשו להם הכנות מיוחדות לקבל בהן את פני המשיח. יש מהם שהתכווננו לקראתו בבגדי הדר מיוחדים, או בענייני כבוד מיוחדים שבבניינים ובריהיטים ובכלים, ויש מהם שהתכווננו לכך בהכנות רוחניות מיוחדות של עמקות האמונה וריבוי הקדושה. רבנו ישראל מאיר הכהן זצ"ל, בעל ה'חפץ חיים' וה'משנה ברורה', התכוון אל ביאת המשיח מתוך חיוניות אמונתו הישראלית בלימוד התורה וברורה, לשמירתה וקיומה להלכה ולמעשה, של עבודת המקדש...".

ובהמשך שם כתב:

"סח לי בנו (של מרן ה'חפץ חיים') הגאון רבי אריה ליב זצ"ל: בשנות הממ"ן של המאה הקודמת²⁰, בתחילת התרחבות הפעולה היישובית של 'חובבי ציון' והתרבות המושבות לעבודת האדמה בארץ ישראל, לקחני אבא ואמר לי: ליב'ל, אתה רואה, הנה זה מתחיל המעשה... ובכן הלא אנחנו כהנים, אני ואתה וגיסך רבי אהרן²¹, וצריכים להיות כבר מוכנים לדעת בברור הלכה למעשה, ונמצא לנו עוד כהנים, ועלינו להתחיל לעסוק כראוי בלימוד וברור הלכות קדשים.

ומתוך כך באה ונמשכה כל אותה ההתאמצות והתעמולה הגדולה שלו בין תופסי התורה לעסוק בענייני הלכות 'קדשים'".

ברוח זו הדרך גם הגאון מוילנא את תלמידיו, ובהתאם לזה ציוה את תלמידו רבי ברוך משקלוב²², לתרגם ללשון הקודש את ספר ה'יסודות' של אוקלידס היווני, אבי הגיאומטריה, כדי להצמיח דור של מהנדסים שיוכלו לבנות את ארץ ישראל²³.

¹⁹ לנתיבות ישראל ח"ב עמ' יב, הוצאת מאבני המקום התשס"ג.

²⁰ בעת הקמת המושבה ראשון לציון, בשנת התרמ"ב.

²¹ רבי אהרן הכהן, מחבר ספר "עבודת הקרבנות".

²² **רבי ברוך שיק משקלוב (תק"ד-תקס"ח) - רב ודיין, מחבר ומתרגם ספרי מדע ובהם הספר "יסודות" של אוקלידס. אביו, רבי יעקב, היה רב העיירה שקלוב ומחבר הספר "בציעת הפת", ומשפחתו היתה משפחת רבנים מיוחסת. הוסמך לרבנות בידי רבי אברהם קצנלבוגן מבריסק, ואחר כך נעשה דיין ופרנס במינסק. מגיל צעיר החל להתעניין בספרי מדע ובפרט באנטומיה ובאסטרונומיה. חיבר מספר ספרים, ובהם: "עמודי שמים" - ביאור על הלכות קידוש החודש של הרמב"ם, "תפארת אדם" - באנטומיה, "דרך ישרה" - ברפואה, "אוקלידוס" - תרגום ללשון הקודש של הספר "יסודות" של אוקלידס, ו"קנה המידה" - תרגום ללשון הקודש של ספר אנגלי על אלגברה, גאומטריה וטריגונומטריה. בשנת התקל"ח נסע לוילנה כדי לקבל הסכמה לספריו מהגאון מוילנה. הגאון עודד אותו לתרגם ספרי מדע לעברית והביע עמדה חיובית ביחס ללימוד מדעים בכלל, כפי שמעיד רבי ברוך בהקדמה לספר אוקלידוס: "כפי מה שיחסר לאדם ידיעות משארי החכמות, לעומת זה יחסר לו מאה ידות בחכמת התורה, כי התורה והחכמה נצמדים יחד". מאוחר יותר עבר לעיירה אוסטיה שבמחוז מוהילב,**

תספורת של כהן גדול

רבי יוחנן לוריא מסיים את דבריו בדברי חז"ל²⁴ על בן אלעשה, חתנו של רבי יהודה הנשיא, שהיה עשיר גדול, והיה משקיע כסף רב בַּסֶּפֶר שיספר אותו כתגלחת של כהן גדול שאין נאה כמותה, והכל כדי להראות בהן את היופי של התספורת של הכהן גדול, ובכך לעורר את הציפייה והתפילה להשבת הכהנים לעבודתם, הלויים לשירם ולזמרם וישראל לנויהם.

גאולת ישראל היא עמוד השדרה של בנין האומה, היא לא רק משאלת לב עתידית. החינוך לתורה ויראת שמים צריך להיות מושתת על הציפייה הגדולה לגאולה השלמה ולבנין בית ה'.

לשם קדושה – מתחילת חציבת האבנים

נדבת הלב של הנשים בממונן ובגופן מלמדת אותנו גם על טהרת הדרך שבה צריך להיבנות בנין גאולתנו. בספר "משמרת מועד"²⁵ של הרב משה מרדכי קארפ מובא בשם הגר"א:

"שמעתי שהטווייה כשהיו בעיזים, מעולה יותר, שהצמר מסתרק בטבעו. ונראה לפרש על פי דברי הגר"א ז"ל במעשה דרבי חייא, שריבץ תורה בישראל על ידי שצד צבאים ועשה ספר תורה וכתבו ולימד בו לתינוקות של בית רבן. וקשה: למה הוצרך לכל זה בכדי ללמדם? וביאר, דאין מועיל יותר מאשר הכוונה בדבר מתחילת עשייתו, שאז התורה לא תשתכח.

אמר, שאם היו בונים בית הכנסת וחושבים מתחילת חציבת האבנים לשם קדושה, לא היו שולטים שם מחשבות זרות.

ומראה דזהו המעלה של טווי מן העיזים, דהיינו שהכוונה בהם היתה עוד במחובר מתחילת עשייתן, ולכן היו יריעות אלו גבוהות ברמה יותר".

ומלבד הכוונה הנדרשת מתחילת העשייה, צריכה להיות מוכנות. רמז לדבר אנו מוצאים ב"מדרש תלפיות"²⁶, וזו לשון המדרש:

שם היתה לו מעבדה פרטית שבה ערך ניסויים בכימיה. לאחר מכן עבר לסלוצק, שם שימש כדיין וכרופא עד פטירתו. נכדיו היו רבי יעקב ברוכין, בעל ה"משכנות יעקב", ורבי יצחק מינקובסקי מקרלין, בעל ה"קרן אורה", שניהם רבנים ליטאים בולטים.

²³ ראה ספר "אבן ישראל" של הרב עודד וולנסקי (ח"ה עמ' כח) שכתב: "הגר"א חפץ שיהיו באומה אנשי קודש שהם גם בעלי מלאכה, אנשי חול הבונים בחול, ואת כל מה שיבנו - יקדישו בקודש. לכן דווקא רבי ברוך משקלוב, ולא פרופסור מאוניברסיטת ברלין או וינה, הוא שנתבקש על ידי הגר"א לתרגם לעברית מחכמות העמים ומדעיהם, כדי ללמד בני יהודה קשת".

אך לא די בזה. גם כשתלמיד הגר"א מתרגם את הגיאומטריה של אוקלידס ללשון הקודש, עדיין לא קמים בנו מאליהם מהנדסים ובנאים, רופאים ובנקאים צדיקים יראים ושלמים שידעו לעשות את מלאכתם, לכן בעת שהחל להישמע כבר קול התור בארצנו ניתנה לכל העולם כולו פקודה להתפתח, והעולם כולו משתנה כדי שמתוך דוגמה חיצונית זו נקבל אנו את הדחיפה הראשונית להחכים ולהתחיל לבנות בתוך מערכת הקודש שלנו, בגבורת יכולתנו האחדותית המקורית, את הבסיס האיתן של החול, שעליו תבנה המית האחדות האצילית האידיאלית העליונה שלנו, את כסא קודשה במעלותיה העליונות, בהתקדם להאיר אור הגאולה השלמה".

²⁴ נדרים נא ע"א.

²⁵ משמרת מועד על מסכת שבת עמ' שמז.

²⁶ מדרש תלפיות אות ט, ערך טווייה.

"לב בידה טוו', ראשי תיבות טב"ל, רוצה לומר שטבלו עצמן הנשים מטומאתן בעת עשיית איזה דבר למקדש שם".

כשאדם מקדש את עצמו לקראת העשייה, זה מייצר אצלו יחס של קדושה.

היסוד שממנו מתחיל כל תהליך הבנין הזה, הוא נדיבות הלב, עלינו לחנך את ילדינו לנדיבות לב שמכוונת אל הקודש, אל השאיפות העליונות של האומה. צריך לחבר את הילד אל שאיפות החיים העליונות. כשילד שומע שהשיח היומיומי בין ההורים, נסוב על דברים שבקדושה, על תכנים מלאי אידאליים, אז הוא סופג את זה ומרגיש מחובר לזה, אבל אם כל מה שמעסיק את ההורים זה רק קניינים כספיים כאלה ואחרים, אז יהיה קשה יותר לחבר את הילד למגמות העליונות יותר של החיים. עלינו להעמיד את חובת הקודש במרכז החיים, כך שילדינו ידעו להבחין בצורה ברורה מה עיקר ומה טפל, מה שייך למהות ומה שייך למעטפת.

על טהרת הקודש

נסיים בדבריו של רבי יהונתן אייבשיץ²⁷ בספרו "תפארת יהונתן"²⁸ שכתב:

"כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם להביא לכל המלאכה אשר צוה ה' לעשות ביד משה, הביאו בני ישראל נדבה לה", הנה הלשון לכאורה אינו מדוקדק, דאמר 'כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם הביאו בני ישראל', דמי לא ידע דכל איש ואשה אשר נדב לבם היו מבני ישראל?

ונראה לבאר, דמערב רב גם כן נדבו ליבם למקדש, רק דלא קיבלו מהם, כי לישראל לבדם ניתן לפאר, אבל מכל מקום כדי שלא יהיה הפסד להקדש נתנו ישראל מחירו להקדש כל מה שנדבו הערב רב, וזהו 'כל איש ואשה אשר נדב לבם', היינו הערב רב, הביאו בני ישראל לה', והם הביאו תמורתו נדבה לה', לבל יפסיד ההקדש".

גם בימינו קיימים כל מיני ארגונים שאינם בני ברית, שמנסים להחדיר את השפעתם בנגלה או בנסתר באמצעות כספם, במישרין או בעקיפין. אסור לקבל מהם, ממונם נחשב "חֶסֶד לְאֵמִים חֶטְאֵת"²⁹. עם ישראל לא מוכן בשום אופן לקבל כסף מאנשי הערב רב. ולא זו בלבד, אלא כל שקל שהיה אמור להגיע מאנשי הערב רב, ישראל נותנים להקדש שקל כנגדו, כדי שההקדש לא יפסיד ח"ו, וכדי שבנין בית ה' מהחל ועד כלה יהיה בנוי על טהרת הקודש ללא מגע יד זר, ויתקיים בנו: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהִיֶּה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְבְּעוֹת וְנִהְרֹוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַחֲרֵיתוֹ כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלַם"³⁰.

²⁷ רבי יהונתן אייבשיץ, התנ"ו-התקכ"ד - ראש ישיבה, פוסק, דרשן, פרשן ומקובל. שימש ברבנות שלוש הקהילות: אלטונה, המבורג וואנדסבק. אביו רבי נתן נטע, נין ונכד לבעל "מגלה עמוקות", כהן כרב העיר אייבשיץ ומכאן הכינוי שנוסף לשמו. שנה לאחר מכן נפטר עליו אביו והוא גלה למקום תורה לישיבתו של מהר"ם אייזנשטט, בעל "פנים מאירות", שהיתה בעיר פרוסטיץ הסמוכה לעיירה אייבשיץ. בשנת התע"א נשא לאשה את בתו של רבי משה יצחק שפירא. בסוף שנת תע"ד נפטר בפראג רבי שמעון ריישר ורבי העיר שזכרו את דרשתו המופלאה בעת חתונתו בקשוהו לשאת דרשות מדי שבת בשבתו. לאחר זמן נתבקש לעמוד בראשות הישיבה שם, בשנת התצ"ז נבחר לכהן כרבה של פראג, בשנת תק"ב עבר למיץ לכהן על כסא הרבנות במקום בעל ה"פני יהושע". בשנת התק"י החל לשמש כרבן של שלושת הקהילות הנכבדות אלטונה המבורג וואנזיבעק.

²⁸ תפארת יהונתן סוף פרשת ויקהל.

²⁹ משלי יד, לד.

³⁰ ישעיה ב, ב-ג.